

зокрема з особливими освітніми потребами в єдиному освітньому просторі, де визнається індивідуальність кожної дитини.

Перспектива дослідження. Перспективою наукової розвідки є розробка системи тренінгових занять зі здобувачами освіти педагогічних спеціальностей закладу вищої освіти як форми організації практичних занять задля підвищення їх професійної компетентності у сфері інклюзивної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаренкова Г.М., Самородова Н.М. та ін. Тренінгові технології навчання у практичній підготовці студентів (ділові та рольові ігри): навчально-методичний посібник. Львів: Новий Світ. 2000. 200 с.

2. Бондаренко Ю.А., Позняк О.С. Підвищення професійного рівня педагогічних працівників закладу загальної середньої освіти у сфері інклюзивної освіти / з досвіду роботи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ. Вип. № 86, 2022. С. 33-37.

3. Котенко О. До проблеми формування професійно значущих якостей майбутнього вчителя іноземної мови. *Імідж сучасного педагога*. 2011. № 10. С. 62-64.

4. Малишевська І. А. Теоретико-методичні основи підготовки фахівців психологопедагогічного профілю до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища: монографія. Умань : «ВПЦ» Візаві, 2018. 386 с.

5. Мартинчук О.В. *Підготовка фахівця зі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі*: монографія. Київ: Видавництво «Центр учбової літератури», 2018. 430 с.

Тетяна КОВТУН

вчитель математики

Спеціальна школа I-II ступенів № 10

Дарницького району м. Київ

ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИКИ У ЗАКЛАДІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті йдеться про особливості викладання математики у закладі спеціальної освіти. Висвітлено основні принципи та вимоги програми. Виокремлено математичні знання та практичні навички, якими мають оволодіти учні з інтелектуальними порушеннями. Підкреслено актуальність математичних знань для процесу соціалізації та набуття життєвих навичок учнів з інтелектуальними порушеннями.

Ключові слова: викладання математики, спеціальна методика, спеціальна освіта, навчально-пізнавальна діяльність, заклад спеціальної освіти.

**T. KOVTUN. TEACHING MATHEMATICS IN A SPECIAL EDUCATION INSTITUTION:
METHODOLOGICAL ASPECT**

The article deals with the peculiarities of teaching mathematics in a special education institution. The main principles and requirements of the program are highlighted. Mathematical knowledge and practical skills that students with intellectual disabilities should master are highlighted. The relevance of mathematical knowledge for the process of socialization and acquisition of life skills of students with intellectual disabilities is emphasized.

Key words: teaching mathematics, special method, special education, educational and cognitive activity, special education institution.

Постановка проблеми. Як відомо розуміння простих математичних понять вимагає розвинених когнітивних процесів, таких як аналіз, синтез, узагальнення і порівняння. Дослідження довели, що для успішного засвоєння математики необхідно вміння розуміти формальну структуру задачі, швидко та широко узагальнювати математичні об'єкти, відношення та дії, здатність до складного мислення, вміння узагальнювати процес мислення у лаконічні структури, гнучкість мислення, здатність швидко переходити від одного способу мислення до іншого, а також математична пам'ять – запам'ятовування математичних відношень, методів розв'язання задач та принципів їх вирішення.

Учні з порушеннями інтелектуального розвитку мають обмеженість у розвитку цих здібностей, які необхідні для успішного вивчення математики. Це пояснюється як абстрактністю математичних концепцій, так і специфічними особливостями засвоєння математичних знань цією категорією учнів. Складнощі у засвоєнні навчального матеріалу часто викликають втрату інтересу до навчання учнів. Для успішного навчання та розвитку дітей з порушеннями інтелектуального розвитку важливо збудити їхній інтерес до навчальних занять ще на початковому етапі шкільної освіти, стимулювати їх увагу та активізувати пізнавальну діяльність.

Актуальність. Дослідження, що спрямовані на вдосконалення процесу викладання математики учням з порушеннями інтелекту, охоплюють різні аспекти цього предмету. Наприклад, в роботах К. Михальського, М. Кузьмицької, О. Смалюги, М. Перової, А. Хілько, А. Ек, Г. Капустіної та інших висвітлено розроблені методики навчання розв'язування арифметичних задач. Окрім того, підкреслено важливу роль підготовчих вправ, дидактичних ігор, використання наочності, а також проведення предметно-практичних занять, спрямованих на

конкретизацію матеріалу. Дослідження А. Хілько зосереджені на пошуку методів активізації та розвитку самостійності учнів спеціальних шкіл під час вирішення арифметичних задач. Аналогічно, дослідження А. Ляшенко спрямовані на розвиток самостійності учнів під час виконання домашніх завдань.

Проте, незважаючи на численні дослідження, актуальність питання навчання математики дітей з порушеннями інтелектуального розвитку залишається незмінною.

Мета статті – розглянути методичний аспект навчання математики у закладі спеціальної освіти.

Виклад основного матеріалу. Основною метою закладу спеціальної освіти є успішне вирішення пізнавальних і емоційно-вольових труднощів учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, їх підготовка до успішної інтеграції в сучасне суспільство. При визначенні цілей навчання математики для цієї категорії учнів важливо враховувати ці конкретні завдання.

Програма з математики розроблена з урахуванням особливостей психофізичного розвитку та пізнавальних здібностей учнів з затримкою інтелектуального розвитку. Основний принцип роботи за цією програмою полягає в максимальному використанні потенціалу пізнавальних здібностей кожного учня спеціальної школи та сприянні корекції їхнього розвитку під час навчання. Тому кожного уроку програма встановлює завдання, які будуть доступні для дітей, але водночас потребують від них напруження розумових зусиль.

Основними принципами навчання математики в спеціальній школі є органічне поєднання корекційного навчання і виховання, засвоєння знань та розвиток пізнавальних можливостей учнів, а також врахування вимог, що ставляться до них, і їхніх індивідуальних навчальних можливостей.

Математика має значний потенціал для розвитку та корекції мислення, мовлення, пам'яті, уваги та спостережливості учнів з відставанням. Через необхідність дотримання певної послідовності міркувань, вона сприяє розвитку логічного мислення [2].

Однією з ключових цілей навчання є забезпечення учням систематичного засвоєння математичних знань, вмінь і навичок, які є необхідними для повсякденного життя та майбутньої професійної діяльності, з метою інтеграції їх у повсякденне життя. Протягом

навчання в школі учні з порушеннями інтелектуального розвитку мають засвоїти різноманітні математичні знання та практичні навички, зокрема:

- розуміння понять натуральних чисел, нуля, натурального ряду чисел, а також звичайних та десяткових дробів;
- володіння основними величинами (довжиною відрізка, вартістю, масою предметів, площею фігур, об'ємом, часом), одиницями вимірювання та їхніми відношеннями;
- знання метричної системи мір та вміння її практично застосовувати;
- навички вимірювання, використання інструментів (лінійка, мірна склянка, ваги, годинник тощо);
- вміння виконувати основні арифметичні операції з багатоцифровими числами та дробами;
- навички вирішення простих та складних (до 3-4 операцій) арифметичних задач;
- розуміння понять площинних та об'ємних геометричних фігур, знання їхніх властивостей та вміння їх будувати за допомогою креслярських інструментів (лінійка, циркуль, лінійка) [1].

При навчанні математики учнів спеціальних шкіл важливо мати на увазі, що розуміння матеріалу має вирішальне значення, і потрібно уникати простого механічного запам'ятовування. Знання, які отримують учні, повинні бути осмислені. Починаючи з конкретних прикладів і завдань, необхідно спрямовувати їх на формулювання загальних концепцій та їх застосування в реальних ситуаціях.

Математика в спеціальній школі відіграє ключову роль у подоланні когнітивних та особистісних труднощів учнів з порушеннями інтелектуального розвитку. Цей предмет сприяє розвитку когнітивних здібностей, коригуванню інтелектуальних процесів та емоційно-вольової сфери.

У навчанні учнів зі спеціальними потребами використовуються конкретні матеріали та активна взаємодія, спрямована на формування у них уявлень про числа, величини та геометричні фігури. Вчителі не лише передають інформацію, але й керують процесом формування уявлень учнів на рівні конкретного, образного та абстрактного мислення [3].

Під час уроків математики взаємодія між вчителем та учнями сприяє розвитку базового математичного мислення та формуванню

таких його аспектів, як порівняння, аналіз та синтез. Також створюються умови для коригування пам'яті, уваги та інших когнітивних процесів.

Під час навчання математики учні з порушеннями інтелектуального розвитку розвивають уміння використовувати специфічну мову математики та розуміти математичні терміни та вирази. Вони навчаються пояснювати свої дії та надавати детальні пояснення про методи вирішення завдань, проведення арифметичних операцій чи виконання геометричних завдань. Все це потребує від учнів більшої відповідальності та усвідомленості їхніх дій, що є важливим для корекції недоліків у мисленні учнів з особливими освітніми потребами.

Навчання математики сприяє дисциплінованому розвитку учнів та формує такі важливі якості, як організованість, наполегливість, воля до успіху, бажання працювати та завершувати розпочате. У процесі виконання практичних завдань різних видів діяльності, таких як ліплення, обвідка, розфарбовування, вдосконалюються моторні навички дітей [1].

Таким чином, навчання математики в спеціальній школі сприяє досягненню не лише освітніх цілей, але і виховних завдань. Матеріал, що вивчають учні, містить відомості про розвиток різних галузей економіки, сільського господарства та будівництва, що розширює їхній світогляд та сприяє вихованню любові до рідної країни.

Висновки. Отже, підготовка учнів з порушеннями інтелектуального розвитку до життя та трудової діяльності є однією з головних цілей навчання. Курс математики має надати учням не лише знання, а й практичні навички, які допоможуть їм розпізнати математичні аспекти навколишнього життя та застосовувати їх у розв'язанні практичних завдань. Оволодіння навичками обчислення, міркувань, орієнтації в часі та просторі дозволить учням успішно вирішувати реальні життєві задачі.

Перспектива дослідження. До перспектив подальших досліджень відносимо особливості викладання окремих тем курсу математики для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаврилов О. В., Ляшенко О. М. Курс лекцій спеціальної методики викладання математики в спеціальній школі: Навчальний посібник: Курс лекцій. Кам'янець-Подільський, Хмельницький, 2004. 196 с.

2. Дубовський С. Формування інтересу до математики в учнів початкових класів допоміжної школи. Дефектологія. 2010. № 2. С 15–17.

3. Ястреб Л. М. Вплив математики на корекцію й розвиток учнів допоміжної школи. Матеріали всеукр. наук-пр. конф. «Інтеграція науки і практики в умовах модернізації корекційної освіти». Херсон, 2014. С. 261–272.

Тетяна НАЛИВАЙКО

вчитель української мови

КЗ «Харківська спеціальна школа № 2»,
Харківської обласної ради м. Харків

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

У статті досліджується використання спеціальної методики навчання української мови, проводиться аналіз останніх наукових досліджень у цій сфері. Проводиться теоретичний огляд концептуальних принципів, що визначають основу формування та розвитку спеціальної методики викладання української мови для учнів з особливими освітніми потребами у спеціальних закладах освіти.

Ключові слова: методика навчання української мови, спеціальна освіта, навчально-пізнавальна діяльність, заклад спеціальної освіти.

T. NALIVAYKO. CERTAIN ASPECTS OF THE SPECIAL METHODS OF TEACHING THE UKRAINIAN LANGUAGE TO THE STUDENTS OF THE SPECIAL EDUCATIONAL INSTITUTION

The article examines the use of special methods of teaching the Ukrainian language, analyzes the latest scientific research in this area. A theoretical review of the conceptual principles that determine the basis for the formation and development of a special method of teaching the Ukrainian language for students with special educational needs in special educational institutions is conducted.

Key words: Ukrainian language teaching method, special education, educational and cognitive activity, special education institution.

Постановка проблеми. Сьогоднішня спеціальна освіта показує стабільну тенденцію до визначення та покращення основних напрямів її подальшого розвитку. Особливий акцент робиться на подальшій розробці методології корекційно-навчальної, корекційно-виховної та корекційно-розвивальної роботи. У спеціальних школах для дітей з особливими освітніми потребами велика увага приділяється навчанню мови та розвитку навичок читання і письма.

Сучасний підхід до викладання української мови в якості окремої дисципліни в ХХІ столітті має важливу мету – формування мовленнєвої компетентності учнів з особливими освітніми потребами. Враховуючи